

PWYLLGOR CRAFFU PERFFORMIAD

Cofnodion cyfarfod o'r Pwyllgor Craffu Perfformiad a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor, Neuadd y Sir, Rhuthun a thrwy gynhadledd fideo, Dydd Iau, 28 Medi 2023 am 10.00 am.

YN BRESENNOL

Cynghorwyr Ellie Chard, Huw Hilditch-Roberts, Martyn Hogg, Carol Holliday, Paul Keddie, Terry Mendies, Gareth Sandilands (Is-Gadeirydd) and Andrea Tomlin

Aelodau Arweiniol - Cynghorydd Gill German, Aelod Arweiniol dros Addysg, y Cynghorydd Rhys Thomas, Aelod Arweiniol dros Dai a Chymunedau a'r Cynghorydd Emrys Wynne, Aelod Arweiniol yr Iaith Gymraeg, Diwylliant a Threftadaeth.

Aelodau Cyfetholedig Addysg - Neil Roberts a Kathleen Jones

Arsylwyr: Y Cynghorwyr Joan Butterfield a Jeanette Chamberlain Jones

HEFYD YN BRESENNOL

Cyfarwyddwr Corfforaethol: Llywodraethu a Busnes (Swyddog Monitro) (GW); Pennaeth Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol a Digartrefedd Oedolion (ALI); Pennaeth Addysg (GD); Prif Reolwr Addysg (JB); Ysgolion Iach / Swyddog Cyn Ysgol (SL); Prif Reolwr Addysg (RT); Swyddog Datblygu CSGA (MLJ); Rheolwr Cynllunio Strategol a Thai (AL); Rheolwr Rhaglen - Datblygu Tai (MD); Swyddog Arweiniol - Tai Cymunedol (GD); Rheolwr Gwasanaeth, Cymorth Busnes a Chymunedau (NJ); Cynllunio Strategol a Thai; Cydlynnydd Craffu (AG); Gwesteiwr Zoom (KJ) a Gweinyddwr Pwyllgor (SJ).

Arweinwyr Craidd GwE ar gyfer Sir Ddinbych: Jacqueline Chan (Cynradd) a Mair Herbert (Uwchradd).

Esgobaeth Wreccsam a Crist y Gair Cynrychiolwyr yr ysgol: Bernadette Thomas – Pennaeth Dros Dro Ysgol Gatholig Crist y Gair; Collette Owen – Esgobaeth Wreccsam; John Droog – Cadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Gatholig Crist y Gair; Claire Armitstead – Pennaeth Ysgol Uwchradd y Rhyl/Pennaeth Cyswllt yn Ysgol Crist y Gair; a

Rona Jones Pennaeth Ysgol Emmanuel (ar gyfer eitem busnes rhif 6).

1 YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau am absenoldeb gan y Cadeirydd, y Cynghorydd Hugh Irving, a'r Cynghorwyr Alan Hughes a Diane King.

Yn absenoldeb y Cadeirydd, cadeiriodd yr Is-gadeirydd y cyfarfod.

Hysbyswyd yr aelodau fod y Cynghorydd Chris Evans wedi rhoi'r gorau i'w sedd ar y Pwyllgor a bod y Grŵp Annibynnol wedi penodi'r Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts i lenwi'r sedd wag.

2 DATGAN CYSYLLTIAD

Datganodd yr aelodau canlynol gysylltiad personol ag eitemau 5, 6 a 7 ar y rhaglen:

Y Cynghorydd Ellie Chard - Llywodraethwr Awdurdod Addysg Leol yn Ysgol Tir Morfa.

Y Cynghorydd Huw Hilditch-Roberts - Llywodraethwr Awdurdod Addysg Leol yn Ysgol Pen Barras

Y Cynghorydd Martyn Hogg - Rhiant-lywodraethwr yn Ysgol Gynradd Wirfoddol Llanelwy

Y Cynghorydd Carol Holliday - Llywodraethwr yn Ysgol Penmorfa

Neil Roberts - Llywodraethwr yn Ysgol y Parc

Gareth Sandilands - Llywodraethwr Awdurdod Addysg Leol yn Ysgol Clawdd Offa

Y Cynghorydd Andrea Tomlin fel nain i ddisgybl yn Ysgol Crist yw'r Gair

Datganodd y Cynghorydd Andrea Tomlin gysylltiad personol yn eitem fusnes rhif 8 am ei bod yn berchen ar fusnes sy'n ymwneud â'r sector rhentu preifat yn Sir Ddinbych.

3 MATERION BRYD FEL Y'U CYTUNWYD GAN Y CADEIRYDD

Ni chodwyd unrhyw eitemau brys gyda'r Cadeirydd na'r Cydlynnydd Craffu cyn dechrau'r cyfarfod.

4 COFNODION Y CYFARFOD DIWETHAF

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Craffu Perfformiad a gynhaliwyd ar 20 Gorffennaf 2023.

Penderfynwyd: y dylid derbyn a chymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 20 Gorffennaf 2023 fel cofnod gwir a chywir o'r gweithrediadau.

Ni chodwyd unrhyw fater mewn perthynas â chynnwys y cofnodion.

5 DIWEDDARIAD AR ADRODDIAD AROLWG YSGOL GATHOLIG CRIST Y GAIR

Atgoffodd y Cadeirydd aelodau o'r rheswm dros gyflwyno'r adroddiad gan nodi bod yr adroddiad yn amlinellu'r cynnydd a gyflawnwyd hyd yma gan Ysgol Gatholig Crist y Gair ers yr adroddiad diwethaf a gyflwynwyd ym mis Ionawr 2023 mewn perthynas â gwella safonau.

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol dros Addysg, y Cynghorydd Gill German yr adroddiad diweddar (a ddisbarthwyd yn flaenorol) i'r Aelodau. Roedd y wybodaeth yn ychwanegol at y wybodaeth flaenorol a gyflwynwyd i'r Pwyllgor. Dywedodd wrth aelodau bod nifer o gyfarfodydd aml-asiantaeth wedi digwydd lle

roedd hi wedi bod yn bresennol. Clywodd yr aelodau hefyd fod dau ymweliad monitro gan Estyn wedi digwydd.

Ymhelaethodd y Pennaeth Addysg ar gyflwyniad yr Aelod Arweiniol gan bwysleisio i'r Pwyllgor fod gwireddu gwelliannau yn Ysgol Gatholig Crist y Gair yn flaenoriaeth i'r ysgol a'r Gwasanaeth Addysg yn gyffredinol. Diolchodd i'r holl bleidiau am eu rhan yn cefnogi'r ysgol. Nod gwaith a wnaed gan swyddogion, staff addysgu a phartneriaid allanol oedd mynd i'r afael â'r argymhellion a osodwyd gan Estyn.

Roedd gwaith helaeth wedi'i gwblhau yn yr ysgol ers yr arolygiad cychwynnol a'r adroddiad diweddar cyntaf a gyflwynwyd i'r Pwyllgor ym mis Ionawr 2023. Roedd cryn dipyn o graffu ar y gwaith wedi digwydd, roedd Estyn fel y rheoleiddwyr yn craffu'r datblygiadau yn rheolaidd ynghyd â'r dull ysgol amlasiantaeth gyda'r Corff Llywodraethol, yr Esgobaeth a GwE yn adolygu'r cynnydd a wnaed yn erbyn y 5 argymhelliad. Roedd angen gwaith pellach yn erbyn y 5 argymhelliad gwreiddiol. Hyd yn hyn roedd y gwelliannau yn unol â disgwyliadau'r swyddogion.

Diolchodd y Cadeirydd i'r holl sefydliadau a oedd yn bresennol am eu cefnogaeth i sicrhau gwelliannau yn yr ysgol ynghyd â'u hymrwymiad i ddatblygu'r gwelliannau ymhellach a'u cynnal ar gyfer y dyfodol. Yn dilyn y cyflwyniad, gwahoddwyd yr Aelodau i godi unrhyw bryderon neu gwestiynau a thrafodwyd y pwyntiau canlynol yn fanylach:

- Gweithio i sicrhau bod y cymorth sydd ar gael yn gymorth cywir ar yr adeg gywir. Roedd yr holl randdeiliaid a gefnogodd yr ysgol yn gytûn bod angen i'r cymorth a gyrchwyd ac a ddarparwyd fod yn amserol, canolbwyntio ar y meysydd cywir a'u cynnal yn y drefn flaenoriaeth gywir. Byddai trafodaethau a chefnogaeth yn parhau gyda'r ysgol fel gyda phob ysgol yn Sir Ddinbych.
- Fel mewn unrhyw ysgol, yr adnodd mwyaf a phwysicaf oedd y staff. Roedd cael yr holl staff i weithio gyda'i gilydd yn hanfodol ar gyfer llwyddiant yn ogystal â sicrhau eu cefnogaeth i unrhyw newidiadau a gwelliannau.
- Dechreuodd gweithgor y staff fel pwyllgor ymddygiad. Cafodd staff yr ysgol ar draws y bwrdd ac o bob lefel eu cynnwys yn y grŵp. Roedd trafod ac adolygu ymddygiad disgyblion yn yr ysgol a pha fesuryddion y mae'n ofynnol eu rhoi ar waith i gefnogi gwelliant. Yn naturiol aeth y grŵp ymlaen o nid yn unig agweddau ymddygiadol ond i wersi a sut y gellid gosod y dôn yn gywir ym mhob gwrs. Sefydlwyd disgwyliadau ar gyfer staff a disgyblion ar gyfer pob gwrs. Y disgwyliad i staff oedd dilyn patrwm i sefydlu cysondeb drwy'r ysgol gyfan. Rhoddwyd rhai o ddisgwyliadau staff i'r aelodau, megis trin pob disgybl â pharch, cwrdd â myfyrwyr wrth y drws a rhoi cyfarwyddiadau clir ar yr holl weithgareddau dysgu. Mae'r disgwyliadau hynny'n gosod y naws ar gyfer pob gwrs a hysbysu staff addysgu am y weithdrefn ar gyfer pob gwrs a'r canlyniad disgwyliedig. Er mwyn monitro'r disgwyliadau hynny, sefydlwyd prosesau monitro o fewn yr ysgol. Mynychodd GwE yr ysgol ac edrychodd ar yr ardal hon pan gynhalion nhw arsylwadau o wersi. Darparwyd adborth ar sut y gweithredwyd yr ymyriadau. Byddai pob cylch monitro yr oedd yr ysgol wedi'i drefnu yn edrych ar y disgwyliadau ac yn ystyried a oeddent yn gweithio'n effeithiol.
- Llongyfarchodd yr Aelodau bawb a fu'n gysylltiedig â'r gwaith caled a wnaed yn yr ysgol ers i'r materion godi ac o'r adroddiad cychwynnol a gyflwynwyd i'r Pwyllgor. Mynegwyd pryderon y byddai'r ysgol yn gweld dirywiad yn y gwaith

o fonitro'r gwelliannau unwaith y byddai'r argymhellion wedi'u gwneud a'u cwblhau, ac y byddai'n disgyn yn ôl i ffyrdd blaenorol o addysgu. Fodd bynnag, pwysleisiwyd bod yn rhaid i'r ysgol fod yn agored i dderbyn unrhyw gefnogaeth neu arweiniad gan Sir Ddinbych neu bartneriaid allanol ar unrhyw adeg, yn debyg i bob ysgol arall.

- Roedd crynodeb yn erbyn pob argymhelliad wedi'i gynnwys er mwyn cyfeirio at yr Aelodau. Gwnaethpwyd yn glir bod yn rhaid gwahanu cyfraddau presenoldeb ac ymddygiad. Roedd presenoldeb wedi gweld gwelliant sylweddol yn yr ysgol. Nid oedd presenoldeb yn broblem oedd gan Ysgol Crist y Gair ar ei ben ei hun, roedd yn fater cenedlaethol yn dilyn y pandemig. Teimlwyd bod yr ysgol yn uchelgeisiol iawn o ran presenoldeb. Roedd yr ysgol wedi derbyn yr holl gefnogaeth gan swyddogion o ran gwella presenoldeb yn yr ysgol.
- Cadarnhawyd nad oedd ymddygiad wedi'i gynnwys fel rhan o'r argymhellion cychwynnol, roedd yr ysgol wedi cydnabod bod yn rhaid cefnogi a deall ymddygiad er mwyn annog disgyblion i ddysgu. Nid oedd y materion ymddygiad a nodwyd yn unigryw i ysgol Crist y Gair, roeddent wedi'u gwasgaru'n eang ledled Cymru. Pan ymwelodd Estyn a chyfathrebu â staff, roedd y rhan fwyaf o faterion yn ymwneud ag ymddygiad yn ymwneud â disgyblion yn absennol o'r dasg neu ddim yn canolbwyntio ar y dasg dan sylw. Gwella ymddygiad, ynghyd â'r grŵp cymorth, deialog gyda swyddogion Cyngor Sir Ddinbych i gefnogi staff i nodi ymddygiadau a chynnig awgrymiadau ar sut i wella ymddygiad dosbarth. Roedd diwrnod ar ôl cael eu hysbysu gan drawma ysgolion wedi digwydd er mwyn i bob aelod o staff ei fynychu ac i addysgu staff am ddeall trawma a sut i reoli'r sefyllfaoedd hynny os a phryd y codant.
- • Roedd yr ysgol drwy GwE yn gweithio gyda Phrifysgol Bangor ar ddarn o waith o'r enw prosiect ymddygiad cadarnhaol, parod ar gyfer dysgu. Roedd dau ddadansoddwr ymddygiad yn gweithio yn yr ysgol ar hyn o bryd ar ddadansoddiad o ymddygiad a pham mae plant yn ymddwyn mewn rhai ffyrdd, gyda'r bwriad o ddyfeisio mesurau rhagweithiol i fynd i'r afael â heriau ymddygiad a chael y disgyblion i ailymgysylltu â dysgu.
- Clywodd yr aelodau pe bai plentyn wedi cael ei wahardd yn barhaol o ddwy ysgol, ni fyddai'n rhaid i drydedd ysgol dderbyn y plentyn hwnnw. Ar ôl un gwaharddiad parhaol byddai'n rhaid i unrhyw ysgol dderbyn y plentyn hwnnw pe bai gan yr ysgol le.
- Pwysleisiwyd bod staff yr ysgol 100% wedi ymrwymo i wneud y gwelliannau oedd eu hangen yn yr ysgol a chefnogi'r disgyblion yn ystod eu haddysg yn yr ysgol. Roedd morâl staff yn allweddol; Roedd pwysigrwydd sicrhau bod staff yn hapus yn hanfodol wrth gefnogi disgyblion bryd hynny. Roedd cefnogaeth a ddarparwyd gan yr Awdurdod, GwE, yr Esgobaeth ac eraill ar gyfer staff ag unrhyw bryderon wedi cael ei werthfawrogi'n fawr.
- Y gost fwyaf i Gyngor Sir Ddinbych oedd amser swyddogion. Roedd amser swyddogion yn cael ei dreulio i gefnogi'r ysgol ac roedd staff wedi bod yn hanfodol er mwyn sicrhau cynnydd a gwelliant. Ni cheisiwyd cyllid o gyllidebau ysgolion eraill. Dirprwywyd cyllidebau i ysgolion i'r cyrff llywodraethu eu defnyddio i redeg a chefnogi eu hysgol. Roedd cymorth ychwanegol wedi'i roi i'r Corff Llywodraethol yn y ffordd o hyfforddiant allanol a oedd yn codi tâl bach. Pwysleisiodd swyddogion nad oedd unrhyw gyllid wedi ei drosglwyddo o ysgolion eraill i gefnogi ysgol Crist y Gair. Amlygodd

yr Aelod Arweiniol y gefnogaeth staffio ac ymarferol a dderbyniwyd gan ysgolion cyfagos yn y Rhyl. Diolchodd i'r ysgolion eraill am y gefnogaeth ychwanegol a ddarparwyd ganddi.

- Mae llywodraethu mewn ysgolion wedi newid dros y blynyddoedd diwethaf. Roedd ysgolion yn atebol i'w cyrff llywodraethu ac yn cael eu rheoleiddio gan Estyn. Roedd Cyngor Sir Ddinbych wedi dilyn y broses statudol o benodi llywodraethwyr yn yr ysgol ac wedi penodi aelodau ychwanegol gyda sgiliau arbenigol i gefnogi'r Corff Llywodraethol. Roedd swyddogion yr Awdurdod a GwE wedi mynychu nifer o gyfarfodydd cyrff llywodraethu i gefnogi os oedd angen. Roedd digwyddiadau hyfforddi ar gyfer llywodraethwyr yn cael eu cynnal yn rheolaidd. Y gobaith oedd erbyn diwedd y tymor y byddai'r corff llywodraethu ar ei lawn allu.
- Canmolodd Cadeirydd newydd y Corff Llywodraethol y gefnogaeth a gafodd gan yr awdurdod addysg lleol. Pwysleisiodd fod y Corff Llywodraethol bellach bron â chael ei ategu'n llawn, gyda'r aelodau'n dod ag ystod eang o gymwyseddau a phrofiadau gyda nhw i'r Corff Llywodraethol a fyddai'n amhrisiadwy iddo yn ei rôl o lywodraethu a chefnogi'r ysgol i symud ymlaen.
- Byddai'r ymweliad nesaf disgwylidig gan Estyn ar ryw adeg cyn y Nadolig.

Yn dilyn trafodaeth eang a manwl mae'r Pwyllgor:

Penderfynwyd: yn amodol ar y sylwadau a'r sylwadau uchod –

- (i) (i) cydnabod y cynnydd a wnaed hyd yma wrth gyflawni'r cynlluniau gweithredu a gwella safonau ar draws yr ysgol; a***
- (ii) yn gofyn am gyflwyno adroddiad cynnydd pellach ar gyflawni'r Cynllun Gweithredu Ôl-arolygiad a'r cyd-awdurdod lleol a chynllun gweithredu cymorth ysgolion GwE i'r Pwyllgor ar ddiwedd y flwyddyn academaidd bresennol, ym mis Gorffennaf 2024.***

6 DULL YSGOL GYFAN O YMDRIN Â LLES EMOSIYNOL A MEDDYLIOL

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Theuluoedd yr adroddiad (a ddosbarthwyd yn flaenorol) ar ddull ysgol gyfan o ymdrin â lles emosiynol a meddyliol. Pwysleisiodd bwysigrwydd meithrin lles disgyblion yn Sir Ddinbych. Roedd y dull gweithredu wedi newid i gynnwys partneriaid sy'n gweithio gyda phlant, ac o ganlyniad roedd nifer o ymyriadau a rhaglenni wedi digwydd mewn ysgolion. Roedd y dirwedd ariannol yn achosi pryder a phryder, roedd llawer o'r ymyriadau mewn ysgolion yn cael eu hystyried yn gyfleusterau ychwanegol ac efallai y bydd penderfyniadau cyllido yn y dyfodol yn effeithio arnynt.

Pwysleisiodd y Pennaeth Addysg bwysigrwydd lles, roedd yn bresennol ym mhopeth ysgolion ac addysg a gynhelir yn ddyddiol. Clywodd yr aelodau fod Grŵp Dull Ysgolion Cyfan wedi cyfarfod hanner tymor gyda phartneriaid i ddatblygu ysgolion hyfforddi penodol yn teimlo y byddai'n fuddiol i staff a disgyblion yr ysgol. Pwysleisiodd bwysigrwydd cefnogi lles plant yn dilyn y pandemig ei bod yn hanfodol bod yr awdurdod yn galluogi ac yn cefnogi ysgolion i drosglwyddo'r gefnogaeth honno i ddisgyblion ac i deuluoedd ehangach.

Amlygodd yr arolygiad amlasiantaeth a gynhaliwyd ym mis Chwefror 2023 lawer o waith cadarnhaol a wnaeth Sir Ddinbych a'i bartneriaid ar hyn o bryd i gefnogi ysgolion.

Cyflwynodd y Pennaeth Addysg Rona Jones, Pennaeth Ysgol Emmanuel, a roddodd bersectif ysgol i'r Pwyllgor o waith sy'n cael ei wneud i wella cefnogaeth i ddisgyblion mewn ysgolion.

Diolchodd y Cadeirydd i'r holl swyddogion a'r gwesteion am ddod i'r cyfarfod.

Agorodd y drafodaeth a gwahoddodd yr aelodau i godi unrhyw bryderon neu gwestiynau oedd ganddynt. Trafodwyd y pwyntiau canlynol yn fanylach:

- Roedd gweithio mewn partneriaeth yn hanfodol. Ni ellid datrys pob mater lles mewn cymdeithas mewn ysgolion ar wahân. Roedd cydweithio ag Iechyd Cyhoeddus Cymru (ICC), Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS) a'r Cynllun Ysgolion Iach ynghyd â phartneriaid eraill yn hanfodol. Bwriad y dull ysgol gyfan oedd annog pawb i gydweithio, ar yr un agenda i gefnogi pawb. Roedd y Gweithgor Dull Ysgol Gyfan yn cynnwys yr holl bartneriaid i wneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael ac osgoi dyblygu a gweithio seilo.
- Ar hyn o bryd roedd gwasanaeth cwnsela ar gyfer plant 4-18 oed a oedd yn darparu gwasanaeth gan ddefnyddio amrywiaeth o wahanol ddulliau. Maent yn cynnig gwasanaeth wyneb yn wyneb neu o bell os oes angen. Roedd mwyafrif y bobl ifanc y buont yn gweithio gyda nhw rhwng 11 a 18 oed gan fod darparu gwasanaeth cwnsela i bobl ifanc 11 – 18 oed yn ofniad statudol. Roedd tua 12% o'r disgyblion o oedran ysgol gynradd, a hyfforddwyd y cwnselydd oedd yn cynnig y gwasanaeth i'r plant ifanc mewn chwarae therapiwtig. Hoffai'r gwasanaeth ehangu mwy ar y lefel gynradd ond byddai'n dibynnu ar argaeledd cyllid drwy'r grantiau a dderbyniodd y Gwasanaeth.
- Clywodd yr aelodau mai Ysgol Emmanuel oedd yr ysgol gyntaf yn Sir Ddinbych i dderbyn yr achrediad Ysgol ar sail Trawma. Rhoddodd Rona Jones fanylion i'r aelodau am y gwaith a wnaed yn yr ysgol i gefnogi plant. Roedd nifer o blant yn yr ysgol angen y ddarpariaeth. Roedd y dull sy'n seiliedig ar drawma yn ymwneud ag amddiffyn a rheoleiddio sicrhau bod y plant yn teimlo'n ddiogel, gan roi ymyriadau ar waith i gefnogi'r emosiynau y mae plant yn eu mynegi. Roedd cyllid wedi caniatáu i'r ysgol gyflogi cynorthwyr addysgu ychwanegol sydd wedi'u hyfforddi mewn gwasanaethau therapiwtig a therapydd chwarae ddeuddydd yr wythnos. Roedd cyllid yn bryder i'r gwasanaeth allu parhau fel yr oedd, heb sôn am ehangu. O ganlyniad i'r gwasanaeth roedd yr ysgol wedi gweld cyfraddau gwahardd is. Roedd pob aelod o staff yr ysgol wedi bod ar fwrdd y llong o'r cychwyn cyntaf ac wedi bod yn allweddol wrth wneud i'r newidiadau ddigwydd.
- Roedd adnabod anghenion unigolion yn allweddol. Roedd yn rhaid i staff sicrhau'r gwerth gorau am arian o'r ymyriadau oedd ar waith. Clywodd yr aelodau fod staff wedi cynnal Arolygon Agwedd Disgyblion at Hunan-ac Ysgol (PASS) oedd yn rhoi gwybodaeth gan y disgyblion. Roedd yn caniatáu casglu data a gwybodaeth i gynorthwyo penderfyniadau ar yr hyn oedd ei angen mewn ysgolion. Ar adegau, cyfeiriwyd at yr ysgol i helpu i gefnogi plant a theuluoedd i gynnig cymorth yr oedd ei angen yn ystod y

diwrnod ysgol. Roedd gweithio'n agos gyda phartneriaid ac asiantaethau i gefnogi plant yn fuddiol.

- Byddai staff mewn ysgolion yn cefnogi plant gyda neu heb unrhyw ddiagnosis. Roedd staff yn ymwybodol o restrau aros ond yn parhau i gefnogi teuluoedd mewn ffyrdd a fyddai'n cynorthwyo anghenion y plentyn.
- Y gobaith oedd y byddai'r newidiadau a'r ymyriadau a gychwynwyd mewn ysgolion yn cael effaith gadarnhaol ar gymdeithas a'r gymuned yn y blynyddoedd i ddod. Roedd sicrhau bod gan bobl ifanc y sgiliau a'r cryfder meddyliol i ffynnu yn y dyfodol yn un o'r rhesymau dros weithredu'r newidiadau.
- Ym marn yr Aelod Arweiniol, roedd elfen iechyd a lles cwricwlwm Cymru yn hanfodol ac yn hanfodol. Byddai'n cael effaith gadarnhaol ar ddisgyblion mewn ysgolion ac yn darparu cefnogaeth i'r rhai oedd ei angen.
- Roedd y gallu i gefnogi a darparu'r gwasanaethau yn heriol. Roedd cyllid, amser a chapasiti yn bryder. Ar adegau, roedd staff yn mynd y tu hwnt i hynny i gefnogi unigolion yn ystod cyfnodau anodd. Pwysleisiwyd bod staff addysg ac ysgolion yn gwneud eu gorau i bobl ifanc yn Sir Ddinbych.
- Nodwyd nad oedd gwasanaethau cymorth lles emosiynol ar hyn o bryd yn wasanaethau statudol, gofynnodd yr aelodau a fyddai hwnnw'n faes a allai ddod yn statudol. Pwysleisiodd yr Aelod Arweiniol fod unrhyw benderfyniad o'r fath yn gorwedd gyda Llywodraeth Cymru, er bod awdurdodau addysg lleol yn llosgi'r Llywodraeth yn rheolaidd ar werth y maes addysg hwn a'r gwahaniaethau a wnaeth i deithiau addysgol disgyblion unigol. Y gobaith oedd y bydd mwy o bwysau yn y dyfodol yn cael ei roi i'r ardal hon.

Diolchodd y Cadeirydd i bawb oedd yn bresennol am eu cyfraniad i'r drafodaeth.

Cofrestrodd y Pwyllgor eu pryderon ynghylch effaith bosibl lleihau adnoddau ariannol ar gynaliadwyedd a datblygiad hirdymor y ddarpariaeth anstatudol hynod werthfawr hon yn ysgolion y Cyngor.

Ar ddiwedd trafodaeth gynhwysfawr aelodau:

Penderfynwyd: yn amodol ar yr arsylwadau uchod –

- (i) cydnabod y gwaith a wnaed hyd yma wrth weithredu fframwaith statudol Llywodraeth Cymru ar 'wreiddio dull ysgol gyfan' at les emosiynol a meddyliol ar draws ysgolion y sir; a***
- (ii) cefnogi ymdrechion yr holl bartneriaid sy'n ymwneud â datblygu lefelau priodol o gymorth ar draws holl ysgolion y sir.***

7 DARPARIAETH CYFRWNG CYMRAEG

Cyflwynodd Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Theuluoedd yr adroddiad (a ddosbarthwyd yn flaenorol) ar gyflwyno'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg mewn ysgolion yn Sir Ddinbych.

Arweiniodd y Pennaeth Addysg yr Aelodau drwy'r adroddiad. Roedd y rheswm dros yr adroddiad yn dilyn cais a wnaed yn 2022 ar ôl adroddiad ar y newidiadau i gategoreiddio ysgolion. O ganlyniad i'r adroddiad hwnnw, cynhaliwyd gweithdy yn ddiweddar ar gefnogi craffu i gefnogi'r Gymraeg.

Roedd gan yr awdurdod gynllun 10 mlynedd i gynyddu darpariaeth y Gymraeg mewn addysg. Pwysleisiwyd bod y cynllun yn uchelgeisiol, yn heriol ac yn newid yn fyw yn rheolaidd.

Gwasanaethodd aelodau etholedig ar Grŵp Llywio'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg a'i rôl oedd monitro datblygiad y cynllun a'r her pan fo angen. Yr her ychwanegol a nodwyd oedd y gostyngiad yng nghanran y dysgwyr a dderbyniodd addysg ym mlwyddyn 2 yn 2022-23 trwy gyfrwng y Gymraeg. Roedd hyn wedi gostwng o'r gwaelodlin yn y cynllun o 28% ym mis Medi 2020 i 26.4%. Roedd manylion y cymorth a ddarparwyd wedi eu cynnwys yn yr adroddiad, gan gynnwys cais i lunio achos busnes i gynyddu'r ddarpariaeth Gymraeg mewn ysgolion. Roedd llawer iawn o waith yn digwydd ar draws nifer o wasanaethau yn yr awdurdod a chyda phartneriaid allanol mewn perthynas â'r mater hwn.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Aelodau Arweiniol a'r swyddogion am y cyflwyniad ac agorodd y ddadl i'r aelodau ofyn cwestiynau. Fel rhan o'r drafodaeth ddilynol, darparwyd rhagor o fanylion am y canlynol:

- Cododd yr Aelodau bryderon am y targed o 40% o'r holl ddisgyblion saith oed yn mynychu Addysg Cyfrwng Cymraeg. Pwysleisiodd swyddogion fod y targed wedi ei osod gan Lywodraeth Cymru yn seiliedig ar sefyllfa bresennol pob Awdurdod Lleol. Roedd y targed wedi'i osod yn wreiddiol yn 2020, ac ar ôl hynny nododd swyddogion ostyngiad yn y llinell sylfaen. Un o'r rhesymau dros y gostyngiad fu dilyn pandemig Covid 19, oherwydd cau ysgolion cyfrwng Cymraeg ynghyd â meithrinfeydd cyfrwng Cymraeg. Byddai'r targed o 40% yn her i swyddogion ac ysgolion ei gyflawni. Parhau i drafod y trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru ynghylch y targed. Addysg oedd un o'r priif bartneriaid yn hyrwyddo'r Gymraeg. Pwysleisiwyd y byddai'n rhaid i bob ysgol yn Sir Ddinbych gyfrannu a gweithio tuag at y targed.
- Roedd y cynllun gweithredu ei hun wedi'i gynnwys yng Nghynllun Strategol Addysg Cymru a gytunwyd yn flaenorol gan y Cyngor Sir.
- Chwaraeodd meithrinfeydd cyn-ysgol a Mudiad Meithrin ran bwysig wrth osod y camau cyntaf i hidlo trwy blant i ysgolion cynradd cyfrwng Cymraeg.
- Clywodd yr aelodau fod Cylch Meithrin wedi ei agor yn ddiweddar yng Nghanolfan Coed Derw yn Y Rhyl. Yn ogystal, roedd gwaith ar y gweill gyda'r bwriad o sefydlu 'darpariaeth drochi' yn Ysgol Brynhyfryd, Rhuthun.
- Pwysleisiwyd mai fformat yr adroddiad a oedd ynghlwm fel atodiad i'r papur oedd cynllun y repot a anfonwyd at Lywodraeth Cymru. Roedd yr iaith a ddefnyddiwyd yn yr adroddiad yn adlewyrchu'r iaith a ddefnyddiwyd gan Lywodraeth Cymru.
- Cadarnhawyd bod gan yr awdurdod un ysgol categori 2, y byddai'n ofynnol iddi ddatblygu ei darpariaeth o'r Gymraeg ymhellach. O fis Medi 2023 roedd yn darparu'r ddarpariaeth feithrin, drwy gyfrwng y Gymraeg yn unig.
- Cytunodd swyddogion â'r Aelodau ar bryderon rhieni ar anfon plant i ysgol cyfrwng Cymraeg os nad ydynt yn cael eu siarad yn y cartref. Pwysleisiwyd bod yr holl wybodaeth a gyflwynwyd i rieni yn ddwyieithog gan alluogi'r Gymraeg a'r di-Gymraeg i wybod a deall polisïau, cwricwlwm a chyfathrebu ysgolion rhwng staff a rhieni. Clywodd yr aelodau bod systemau ar waith i rieni wella eu Cymraeg ochr yn ochr â phlant. Roedd adnoddau'n gwella'n barhaus i gefnogi rhieni drwy'r amser y mae eu plant mewn ysgol Gymraeg.

- Pwysleisiwyd bod y term addysgu cyfrwng Cymraeg yn cael ei wneud mewn ysgolion Saesneg eu hiaith. Roedd disgwyl i'r ysgolion cyfrwng Saesneg yn bennaf ddarparu 20% o'r addysgu drwy'r Gymraeg gyda'r nod o gefnogi eu disgyblion ar hyd y continwmm. Rhoddwyd cymorth i staff i addysgu drwy'r Gymraeg.

Yn dilyn trafodaeth fanwl, mae'r Pwyllgor:

Penderfynwyd:

- (i) tra'n cydnabod y rhwystrau annisgwyl a gafwyd o ganlyniad i'r pandemig, i gefnogi'r gwaith cynllunio a gweithredu a wnaed hyd yma yn Sir Ddinbych mewn perthynas â sicrhau darpariaeth cwricwla cyfrwng Cymraeg a darpariaeth ddi-gwricwla ar draws ysgolion y sir yn unol â gweledigaeth Llywodraeth Cymru; a***
- (ii) gofyn i'r Pwyllgor gyflwyno adroddiad cynnydd pellach ar gyflawni'r Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (WESP) i'r Pwyllgor ymhen 12 mis.***

Diolchodd y Cadeirydd i'r Aelod Cyfetholedig Kathleen Jones, am ei hamser a'i hymrwymiad ar y Pwyllgor ers 2016. Eglurodd i'r Aelodau mai'r cyfarfod presennol oedd cyfarfod olaf Kathleen gyda'r awdurdod. Ar ran y Pwyllgor cyfan dymunai yn dda iddi ar gyfer y dyfodol a diolchodd iddi am ei chyfraniadau i drafodaethau.

Ar y pwynt hwn (12.20 p.m.) oeddod y cyfarfod am egwyl gysur o 10 munud.

Ailgynhaliwyd y cyfarfod am 12.30pm.

8 CYNLLUN GWEITHREDU STRATEGAETH TAI A DIGARTREFEDD SIR DDINBYCH

Cyflwynodd yr Aelod Arweiniol Tai a Chymunedau yr adroddiad (a ddosbarthwyd yn flaenorol) i'r Pwyllgor. Pwysleisiodd i'r Pwyllgor fod llawer iawn o waith wedi'i wneud o fewn y gwasanaeth. Diolchodd i'r swyddogion am ddod i'r cyfarfod i ateb unrhyw gwestiynau.

Bu'r Rheolwr Cynllunio Strategol a Thai yn tywys aelodau drwy'r adroddiad. Atgoffodd yr aelodau bod y Strategaeth Tai a Digartrefedd yn nodi'r nodau ar gyfer tai ar draws y Sir ar gyfer y cyfnod 2021-2026. Roedd yn cynnwys nifer o feysydd o fewn y Cyngor. Eisteddodd cynllun gweithredu ochr yn ochr â'r Strategaeth wrth gyflawni'r cynllun gweithredu a oruchwylir gan Fwrdd Tai'r Cynllun Corfforaethol. Cyfarfu'r grŵp bob chwarter, gyda'r camau gweithredu a adolygwyd cyn pob cyfarfod gyda diweddariad i'r cynllun gweithredu a drafodwyd ym mhob cyfarfod. Roedd gan y grŵp rôl allweddol o ran monitro datblygiad y camau gweithredu ac unrhyw faterion a gododd. Roedd copi o'r cynllun gweithredu wedi'i gynnwys ym mhapurau'r agenda er gwybodaeth i aelodau.

Roedd yr adroddiad yn dangos y meysydd cynnydd cai, yn ei barn hi roedd cynnydd da wedi'i wneud o ran cyflawni elfennau allweddol o'r strategaeth.

Diolchodd y Cadeirydd i'r Aelod Arweiniol a'r Swyddogion am y cyflwyniad a gwahoddodd yr aelodau i godi unrhyw gwestiynau. Trafodwyd y pwyntiau canlynol yn fanylach:

- Mewn ymateb i gwestiwn a gyflwynwyd gan y Cyngorydd Chris Evans a'i ddarllen gan y Cadeirydd, dywedwyd nad oedd rheoli tai a rheoli tenantiaeth yn bwynt gweithredu a amlygwyd yng Nghynllun Gweithredu'r Strategaeth. Roedd swyddogion yn hapus i fynychu cyfarfod Craffu pellach i fynd i'r afael â phryderon aelodau ar reoli tenantiaethau. Roedd yn rhaid i swyddogion flaenoriaethu llwyth gwaith ac adnoddau ac roedd y materion mwy difrifol yn aml yn cael blaenoriaeth dros rai materion. Roedd y tîm yn gynhyrchiol ac yn cynnal ymweliadau tenantiaeth â phob cartref yn flynyddol. Byddai swyddogion hefyd yn cymryd rhan mewn teithiau cerdded ystadau gydag aelodau pe byddent yn gofyn amdanynt. Anogodd yr Aelod Arweiniol aelodau i gysylltu â'i hun neu swyddogion gydag unrhyw bryderon.
- Roedd y sector preifat yn rhan bwysig o'r farchnad dai gyffredinol, adleisiodd swyddogion bryderon yr Aelodau ynghylch y newidiadau i ddeddfwriaeth. Roedd y gostyngiad mewn landlordiaid preifat yn peri pryder, roedd gwybodaeth wedi'i chynnwys yn yr adroddiad oedd yn cysylltu'r gostyngiad i ffigyrau digartrefedd. Bydd y gwaith o fonitro'r data yn parhau yn y dyfodol. Roedd nifer o resymau a oedd hefyd wedi effeithio ar nifer y llety rhent preifat oedd ar gael.
- Cadarnhaodd swyddogion eu bod wedi sylwi ar effaith ar y sector digartrefedd oherwydd y newidiadau a wnaed i ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu llety rhent preifat. Pwysleisiwyd bod swyddogion yn llwyddo i gefnogi unigolion allan o ddigartrefedd i lety rhent. Ers pandemig Covid-19 roedd y sector preifat wedi bod yn heriol i swyddogion oherwydd cynnydd mewn rhent. Atgoffwyd yr aelodau o'r cynllun prydlesu rhent preifat, lle bo hynny'n bosibl, gwnaeth swyddogion roi gwybod i landlordiaid am y cynllun hwnnw.
- Roedd fforwm landlordiaid preifat wedi cael ei fynychu'n dda ac wedi caniatáu i swyddogion a landlordiaid gael trafodaethau ar bryderon a chodi unrhyw gwestiynau. Dywedodd yr Aelod Arweiniol ei fod yn fuddiol iawn i bawb oedd yn bresennol.
- Sicrhaodd swyddogion y Pwyllgor fod tanfeddiannaeth yn un o'r blaenoriaethau i swyddogion. Roedd y cynnydd wedi bod yn araf o ran y niferoedd. Parhaodd swyddogion i drafod gyda thenantiaid am yr opsiynau y gallai'r awdurdod eu cynnig. Roedd yr oedi yn yr adeiladau newydd wedi effeithio ar unigolion neu deuluoedd yn symud i eiddo mwy addas. Yn aml her arall a wynebier oedd pobl ddim eisiau symud allan o gartref eu teulu er ei fod bellach yn rhy fawr iddyn nhw.
- Clywodd yr Aelodau fod y contractwr ar gyfer adeiladu prosiect Dell ym Mhrestatyn wedi mynd i ddwylo'r gweinyddwyr yn gynharach yn y flwyddyn. Y cynllun arfaethedig oedd dechrau gyda chreu mynediad a dymchwel y byngalo ar y safle. Cadarnhaodd swyddogion y bydden nhw'n dosbarthu rhagor o fanylion unwaith y byddan nhw ar gael.

- Er bod angen un a dau eiddo gwely i'w rentu. Roedd yn rhaid i swyddogion reoli adnoddau i ddarparu ar gyfer cymaint o unigolion a theuluoedd â phosibl.
- Ar hyn o bryd roedd tri phrosiect ar y safle Cyngor Sir Ddinbych a fyddai'n cael eu cwblhau erbyn mis Medi 2024. Byddai diweddariad ar dai fforddiadwy yn cael ei gyflwyno i bob Grŵp Ardal Aelod yn y dyfodol agos.
- Cadarnhaodd swyddogion nad oedd unigolion wedi cofrestru gyda'r gwasanaeth digartrefedd mewn carafanau.
- Ymyrraeth gynnar ac atal oedd un o agweddau allweddol y canllawiau ar ddigartrefedd yr oedd swyddogion yn gweithio tuag atynt. Canfuwyd yn aml nad oedd teuluoedd ac unigolion yn cysylltu â'r gwasanaeth tan yn ddiweddarach yn y broses neu eu bod am gael eu troi allan yn fuan. Roedd contract – Fy Nghartref Sir Ddinbych, wedi ei ddyfarnu. Roedd y gwaith hwn yn canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar wedi'i ddyfarnu i gefnogi unigolion ac atal pobl rhag dod yn ddigartref. Ers ei weithredu, derbyniwyd 231 o atgyfeiriadau, a derbyniwyd 206 ohonynt fel atgyfeiriadau perthnasol. Roedd amrywiaeth eang o resymau dros atgyfeirio, swyddogion yn canolbwyntio ar gategoriâu ar gyfer y nifer uwch o atgyfeiriadau. Roeddent yn defnyddio'r data a gasglwyd i atebion ymchwil y gellid eu cychwyn a'u gweithredu ar gamau cynharach yn y dyfodol, gyda'r bwriad o fynd i'r afael â materion yn rhagweithiol ac ymyrryd mewn achosion cyn iddynt ddod yn ddigartref.
- Partneriaeth tair ffordd oedd My Home Sir Ddinbych, dan arweiniad Shelter Cymru. Mae'n costio tua £260,000 y flwyddyn.
- Roedd monitro data yn fisol i sefydlu unrhyw feysydd ar gyfer digartrefedd posibl yn allweddol er mwyn cefnogi'r rhai sydd mewn perygl yn rhagweithiol. Gweithredodd swyddogion ymyrraeth gynnar a sefydlu cyfathrebu cynnar yn y meysydd hynny a dargedir.
- Cadarnhaodd swyddogion fod polisi presennol y Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) yn glir ac nad oeddent yn caniatáu Tai Amlfeddiannaeth. Roedd y polisi yn cael ei adolygu ar hyn o bryd fel rhan o'r CDLI newydd. Cadarnhaodd swyddogion y gallai HMOs o bosibl gynnig llety ar gyfraddau fforddiadwy a gwasanaethu pwrpas. Yr allwedd fyddai sicrhau rheolaeth dda a safon byw o fewn Tai Amlfeddiannaeth, pe bai unrhyw bolisi yn y dyfodol yn caniatáu eu datblygiad. Byddai'n faes trafod i'r Grŵp Cynllunio Strategol, yr oedd ei gyfarfodydd yn agored i'r holl aelodau fynychu.

Ar ddiwedd trafodaeth fanwl mae'r Pwyllgor:

Penderfynwyd: - yn amodol ar yr arsylwadau uchod i –

- (i) cadarnhau ei fod wedi darllen a deall yr adroddiad, ac wedi cydnabod y cynnydd a wnaed hyd yma wrth gyflawni Strategaeth Tai a Digartrefedd Sir Ddinbych 2021 i 2026; a***
- (ii) parhau i fonitro'r gwaith o gyflawni Cynllun Gweithredu'r Strategaeth yn flynyddol, oni bai bod risgiau neu bryderon sylweddol ynghylch gallu'r Awdurdod i'w gyflawni wedi dod i'r amlwg a oedd yn gofyn am sylw Craffu.***

9 RHAGLEN WAITH CRAFFU

Cyflwynodd y Cydlynnydd Craffu yr adroddiad a'r atodiadau, (a ddosbarthwyd yn flaenorol) y diben o geisio gofyn i'r Pwyllgor adolygu ei raglen o waith yn y dyfodol.

Roedd cyfarfod nesaf y Pwyllgor Craffu Perfformiad wedi'i drefnu ar gyfer 30 Tachwedd 2023, a gynigiwyd ar gyfer y cyfarfod hwnnw oedd tair eitem agenda.

1. Cofrestr Risg Gorfforaethol: adolygiad Medi 2023
2. Diweddariad Hunanasesiad Perfformiad y Cyngor
3. Datblygu Economaidd a Busnes.

Roedd yr Aelodau wedi cytuno i gynnwys adroddiad diweddar ar Ysgol Crist y Gair ar y blaenraglen waith ar gyfer Gorffennaf 2024 ac adroddiad dilynol ar gynllun Gweithredu Strategaeth Tai a Digartrefedd Sir Ddinbych ar gyfer hydref 2024 yn gynharach yn y cyfarfod.

Trefnwyd cyfarfod y Grŵp Cadeiryddion Craffu ac Is-gadeiryddion ar gyfer 3 Hydref ac atgoffwyd yr Aelodau i lenwi'r ffurflen berthnasol os oedd ganddynt unrhyw bynciau yr oeddent am eu hystyried.

Atodiad 3 oedd blaenraglen waith y Cabinet ar gyfer cyfeirio aelodau. Roedd Atodiad 4 yn rhoi rhagor o wybodaeth i'r Pwyllgor ynghylch y Argymhellion y cyfarfod blaenorol.

Cyfeiriwyd at friff gwybodaeth a roddwyd i'r Aelodau cyn y cyfarfod. Eglurodd y Cydlynnydd Craffu fod yr adroddiad ar Berfformiad Cynllun Corfforaethol Chwarter 1 y Cyngor wedi'i gynnwys er gwybodaeth. Yng nghyfarfod nesaf y Pwyllgor ym mis Tachwedd, byddai swyddogion yn cyflwyno adroddiad chwarter 2 i drafod unrhyw faterion sy'n peri pryder.

Atgoffwyd yr Aelodau fod tair sesiwn hyfforddi wedi'u trefnu, roedd croeso i bob Aelod fod yn bresennol.

Roedd disgwyl i'r cyfarfodydd hyn gael eu cynnal ar:

- Hydref 2023 – Amrywiaeth - Sipsiwn, Roma a Theithwyr
- Hydref – Sgiliau Cadeirio Craffu
- 03 Tachwedd – Sgiliau Cwestiynu Craffu

Aelodau:

Penderfynwyd: yn amodol ar gynnwys yr adroddiadau cynnydd y cytunwyd arnynt yn ystod y trafodaethau yn y cyfarfod presennol, i gadarnhau Blaenraglen Waith y Pwyllgor fel y nodir yn Atodiad 1 yr adroddiad.

10 ADBORTH GAN GYNRYCHIOLWYR PWYLLGOR

Hysbysodd y Cynghorydd Sandilands aelodau'r Pwyllgor ar weithrediadau cyfarfod diweddar o'r Grŵp Craffu Cyfalaf a thrafodwyd y pynciau canlynol ymysg eraill:

- Prosiectau'r Gronfa Ffyniant Bro
- Rheoli Llifogydd yn Naturiol

- Lleoedd Lleol ar gyfer Natur
- Grant Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)
- Ysgolion Bro
- Neuadd Kentigern, Llanelwy
- Prosiect Archifau ar y Cyd Gogledd Ddwyrain Cymru

Darparodd y Cynghorydd Ellie Chard drosolwg o'r trafodaethau a gafwyd yng nghyfarfod Herio Gwasanaeth Addysg a Gwasanaethau Plant. Cafodd y gwaith cysylltu cyn-geni a'r cynnydd a wneir wrth fynd i'r afael â phroblemau yn ymwneud â 'ddim mewn addysg, gwaith neu hyfforddiant' ei drafod mewn manylder.

Daeth y cyfarfod i ben am 1.20pm